

บทที่ 2

แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน โดยผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาโดยมีลำดับในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษา
3. แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา
4. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
5. โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดของการศึกษา

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการทำงานที่สมาชิกทุกคนในองค์กรร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยสมาชิกทุกคนจะต้องร่วมมือกันทำงานทุกๆ ขั้นตอนของกิจกรรม ร่วมได้รับผลประโยชน์ มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการและนอกจากนั้นสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมที่ทำด้วย ซึ่งความหมายของการมีส่วนร่วมได้นั้นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2532, น. 3-5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

สุภาพ จันทรมณี (2536, น. 67) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล หมายถึง การให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกันได้ทำกิจกรรมร่วมกันตามบทบาทและหน้าที่ เพื่อให้งานได้บรรลุเป้าหมายตามที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานต้องร่วมมือกัน มีความผูกพันเพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ต้องปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางในการทำงานเดียวกัน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, น. 182) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการตัดสินใจหรือในกระบวนการบริหาร

ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช (2539, น. 115) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการ

ธีระวุฒิ ดำรงค์ (2541, น. 20) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง รูปแบบหรือการทำกิจกรรมเป็นระบบกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจรับผิดชอบงานของกลุ่ม

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มหรือองค์กรมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของตน โดยการมีส่วนร่วมนั้นทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานทุกขั้นตอนของกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์และมีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการร่วมกัน

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547, น. 9-10) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ความจำเป็นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ความเป็นมา เป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐเพิ่มขึ้น ดังนั้นในรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้หลายหมวดด้วยกัน

หมวดสิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย โดยกำหนดไว้ในมาตรา 44, 45, 47, 58,

59 และ 60

หมวดการมีส่วนร่วมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้ใน มาตรา 56, 79 และ 290

หมวดแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ เช่น มาตรา 76, 89 และมาตรา 214

หมวดการมีส่วนร่วมโดยตรงและตรวจสอบการเมือง เช่น มาตรา 170, 287 และ มาตรา 304

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 - 2544) เน้นในการจัดทำแผนประสานพื้นที่ ภารกิจและการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคีการพัฒนาต่างๆ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ก็ได้เน้นสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา การจัดทำแผนซึ่งประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้และการกำหนดชีวิตของตน โดยกล่าวถึงความสำคัญไว้ว่า ชาวบ้านจะต้องมีส่วนร่วมกันและช่วยกันในกิจกรรมต่างๆ จึงจะอยู่รอดได้ดี

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ได้มีการระบุเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ประชาชนอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ รับทราบและเผชิญปัญหาต่างๆ นั้นเอง
2. เมื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาโดยการพึ่งพาตนเองได้
3. ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด ทุกคนมีความห่วงใยจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม
4. เป็นหลักการบริหารบนพื้นฐานของความสุจริต และยุติธรรม ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนเสมือนเป็นการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงาน การที่กลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผนจะส่งผลให้พวกเขาได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
5. ทำให้เกิดฉันทามติที่คนทั้งหลายทราบเหตุผลของกันและกัน และเห็นพ้องต้องกันในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
6. จำเป็นต้องมีตัวแทนประชาชนจากหลายฝ่าย ร่วมดูแลผลประโยชน์ของตน เพราะที่ผ่านมามีผลประโยชน์จากการพัฒนามักจะตกอยู่ในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น
7. เพื่อให้ชุมชนและกลุ่มต่างๆ สนับสนุนผลการตัดสินใจนั้นๆ ด้วยการยอมรับจากคนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนสนับสนุนโครงการเพื่อเกิดความยั่งยืน
8. เมื่อต้องการตัดสินใจอย่างไรแล้ว จะเกิดผลกระทบที่สำคัญต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้จึงต้องรับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขให้รอบด้านเพื่อให้เกิดความพอใจแก่ทุกฝ่าย
9. ประชาชนอาจเป็นต้นเหตุของความล้มเหลวของโครงการได้ ถ้าไม่ให้มีส่วนร่วม

1.3 หลักการพื้นฐาน และลักษณะของการมีส่วนร่วม

หลักการพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติของการมีส่วนร่วมที่สำคัญมี 10 ประการ คือ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547, น. 14-15)

1. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
 2. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ได้ชั่วหรือดีมาตั้งแต่เกิด
 3. มนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้
 4. เชื่อว่าชุมชนต่างๆ มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเองในระดับหนึ่ง
 5. เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้
 6. เชื่อว่าการมีส่วนร่วมจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อประชาชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เขาสามารถกำหนดแนวทางของเขาเองแทนที่การดำเนินการโดยบุคคลที่ไม่รู้จักหรือไม่ได้รับความไว้วางใจซึ่งผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้องชัดเจน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการและเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปกว่าผลตอบแทนที่เขาจะได้รับและต้องไม่กระทบกระเทือนต่อหน้าที่การงานประชาชน นอกจากนั้นต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี
 7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นการจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้
 8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น การมีส่วนร่วมแบบโดยตรงซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน, การก่อตั้งองค์กรหรือการมีส่วนร่วมโดยการใช้ตัวแทนซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยอ้อม
 9. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องมีเสียบ้าง มีการแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้ได้มา
 10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก
- ลักษณะการมีส่วนร่วม

เบอร์เนส (Bernes, 1994, p. 4 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547, น. 19-20)

กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจ 10 ประการ คือ

1. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสียของโครงการเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนกระทั่งยุติ

2. การมีส่วนร่วมมีมิติทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

การมีส่วนร่วมทางด้านปริมาณเป็นการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นว่าถ้ามีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีมากขึ้น และการมีส่วนร่วมทางด้านคุณภาพเป็นการมีส่วนร่วมโดยการขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล เพื่อให้การมีส่วนร่วมมีความเสมอภาค

3. จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทางหรือจะให้มันเป็นแนวทาง คือ การพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ดีและต้องทำให้ดี โดยหลังจากการมีส่วนร่วมแล้วจะเกิดอะไรขึ้น และจะเป็นอย่างไร

4. การมีส่วนร่วมนี้ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น กรณีเกิดภัยพิบัติคนจะเข้ามาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้วก็แยกย้ายกันไป

5. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริง มิใช่เกิดจากการออกคำสั่งแต่จะต้องสร้างขึ้นเอง การมีส่วนร่วมจะต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด

7. คณะผู้บริหารร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนทางการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมว่าบุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีการใด โดยควรมีตัวแทนผู้ที่ได้รับผลกระทบในจำนวนที่มากพอสมควรและมีความหลากหลาย

8. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

9. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งมักมีความผูกพัน เชื้ออาหารต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณชั้นประกอบไปบ้าง เพราะจะเป็นการช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมดีขึ้น อาจมีการนำเกมส์ ดนตรี กีฬา เข้าร่วมด้วย

1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุง 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ พ่อ แม่ผู้ปกครองและชุมชน โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้หลายมาตรา ที่สำคัญคือ มาตรา 8 (2) มาตรา 9 (6) มาตรา 24 (6) และมาตรา 58 (2) ซึ่งมาตราต่างๆ ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยให้ยึดหลักถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เป็นการมุ่งเน้นให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามศักยภาพ

อรุณี หรดาล (2536, น. 6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการในการส่งเสริมพัฒนาและการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กโดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการดำเนินการดังกล่าวผู้ปกครองอาจจะกระทำด้วยตนเองหรือให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544, น. 25) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันโดยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน การร่วมมือกันเมื่อเผชิญปัญหาหรืออุปสรรค พร้อมทั้งแก้ไขให้ลุล่วง การร่วมกันพบความสำเร็จ ร่วมกันชื่นชมยินดีในความสำเร็จของงานนั้น

กัญชรส เนตรนุช (2545, น. 16) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษา เริ่มตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลรวมทั้งการมีส่วนร่วมในงานหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน กระบวนการที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาดังแต่กระบวนการร่วมคิด วางแผน ร่วมดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

1.5 รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนั้นในปัจจุบันนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันมีความเสี่ยงต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็กไปในทางที่ผิด ดังนั้น จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนกับสถานศึกษา ในการสอดส่องดูแลเด็กนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดี การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ดังนี้

เอปสไตน์ และคณะ (Epstein et al., 1997, pp. 74-75 อ้างถึงใน อริยา วงษ์ทองดี, 2547, น. 18-19) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับทั่วไปว่ามีความครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญไว้ทั้งหมดโดยได้มีการจำแนกไว้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. การเป็นผู้ปกครอง (Parenting) เป็นการมีส่วนร่วมที่โรงเรียนมุ่งช่วยให้พ่อแม่ ของเด็กมีทักษะเป็นผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดูให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องของการพัฒนาการของเด็กและวัยรุ่น ช่วยให้รู้จักสภาพแวดล้อมทางบ้านให้มีลักษณะเกื้อกูลต่อการเรียนของเด็กแต่ละช่วงอายุและแต่ละชั้นเรียน ทางฝ่ายผู้ปกครองก็ช่วยให้โรงเรียนเข้าใจถึงสภาพการณ์ต่างๆ ของครอบครัวเด็กให้ดียิ่งขึ้น

2. การกำหนดวิธีการสื่อสารกับผู้ปกครอง (Communication) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรโครงการต่างๆ ของโรงเรียนและความก้าวหน้าในการเรียนของเด็ก โดยที่การติดต่อสื่อสารนั้นเป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง คือจากโรงเรียนสู่ครอบครัวและจากครอบครัวสู่โรงเรียน วิธีการติดต่อสื่อสารก็ควรใช้หลายๆ วิธีที่แตกต่างกันออกไปตามแต่โอกาสและสถานการณ์ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การแจ้งผลการเรียนของเด็ก

3. การจัดโครงการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ปกครอง (Volunteering) เป็นการมีส่วนร่วมที่โรงเรียนดำเนินการสรรหาผู้ปกครองที่อาสาสมัครเข้าทำงานหรือร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนของเด็กและโปรแกรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยโรงเรียนจะจัดฝึกอบรมความรู้และทักษะต่างๆ ของโรงเรียนที่จำเป็นแก่ผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัครไว้อย่างชัดเจน

4. การเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน (Learning at home) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้ปกครองได้ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ กับเด็กที่บ้านซึ่งครอบคลุมถึงการบ้านและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรโรงเรียนและการตัดสินใจกับกิจกรรมเหล่านั้น

5. การตัดสินใจ (Decision-making) เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ของโรงเรียนในการปกครองและการสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการในรูปของสมาคมครูและผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. ความร่วมมือกับชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่โรงเรียนประสานงานกับภาคธุรกิจ องค์กรและกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเพื่อระดมทรัพยากร สรรพกำลังและบริการต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและเด็ก และในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ให้บริการที่จำเป็นแก่ชุมชนด้วย

วูด (Wood อ้างถึงใน จินตนา ริบ้น, 2539, น. 14-15) โดยได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมควรร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ครูและโรงเรียน นักเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง

รูปแบบของการมีส่วนร่วม 3 ฝ่าย ตามแนวคิดของ Wood

Cohen and Uphoff (โอวาท สุทธนารักษ์, 2540, น. 22) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) คือ การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit) เกิดจากผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การปฏิบัติการและพิจารณาผลจากการดำเนินการว่าสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, น. 19) กล่าวถึงการจำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากร และแหล่งของทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายประโยชน์ในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินสรุปรายยอดของโครงการทั้งหมด

เอปสไตน์ และคณะ (Epstein et al. อ้างถึงใน ศรินทรรัตน์ ทองปาน, 2544, น. 32-34) กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเอปสไตน์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็กในโรงเรียนนั้นสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ดังนี้

1.1 ผู้ปกครองในฐานะแขกของโรงเรียนหรือผู้สังเกตการณ์ ซึ่งการที่ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมโรงเรียนโดยการเชิญของทางโรงเรียนนั้นเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนั้นการที่ผู้ปกครองเข้ามาร่วมกิจกรรมในโรงเรียนยังก่อให้เกิด

ผลดีอีกหลายประการ อาทิ ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงลักษณะโครงสร้างการดำเนินงานของโรงเรียน ได้ดียิ่งขึ้น, เข้าใจลักษณะการทำงานของครูและบทบาทของครูดีขึ้น, เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างครูและผู้ปกครอง, เชื่อมโยงทักษะความชำนาญของผู้ปกครองเข้าสู่แผนการเรียนรู้ และ ช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้ปกครองในการเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัวให้ เหมาะสม และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

1.2 ผู้ปกครองในฐานะอาสาสมัครบุคลากรในโรงเรียน เพื่อช่วยครูในชั้นเรียนหรือ กิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน และโรงเรียนควรจัดฝึกอบรม แนะนำแนวทาง เทคนิคและทักษะต่างๆ ที่ จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการเป็นอาสาสมัครในการช่วยงานในด้านต่างๆ เช่น สนับสนุน ผู้ปกครองให้แบ่งปันทักษะและความชำนาญแก่โรงเรียน เช่น ผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญด้าน คอมพิวเตอร์จัดให้มาสอนในชั้นเรียน, สร้างโอกาสให้ผู้ปกครองอาสาสมัครปฏิบัติงานในฐานะครู พิเศษช่วยสอน, การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญพิเศษของผู้ปกครอง การเป็นอาสาสมัคร ช่วยงานในโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและนอกจากนั้นแล้วยังเป็นการ สร้างความน่าสนใจต่อการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย

2. การเข้ามามีส่วนร่วมในด้านบริหารจัดการ ได้แก่ การร่วมเป็นคณะกรรมการ สถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแล ร่วมตัดสินใจและวางแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่ง โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะ ส่งผลดี คือ ทำให้สามารถกำหนดนโยบายการศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องต่อ ความต้องการของบุตรหลานของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังสามารถจัดกิจกรรมที่มีความ เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยการเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมในการกำหนด เป้าหมายและภารกิจของโรงเรียนการแจ้งข่าวเกี่ยวกับตำแหน่งที่ว่างลงของคณะกรรมการ สถานศึกษา, การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โดยทำหน้าที่ในการช่วยเหลืองานด้านวิชาการแก่ทาง โรงเรียนหรือร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น, การให้อำนาจกับสมาคมผู้ปกครองในการดูแล หรือ ตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของโรงเรียน และดำเนินการตรวจสอบหลักสูตรเป็นระยะๆ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, น. 50) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน และความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารและครู เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนควรสนับสนุนให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและเปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ได้แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

2. โรงเรียนควรเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองได้รับทราบ ก่อให้เกิดการตื่นตัวและนำไปสู่ความร่วมมือต่อไป โดยการให้ข้อมูลข่าวสารในรูปของจดหมายข่าวอย่างต่อเนื่อง และการพบปะผู้ปกครอง

3. โรงเรียนควรมีโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถเข้ามามี ส่วนร่วมได้ เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

4. โรงเรียนควรเผยแพร่วิธีการเรียนการสอนในชั้นเรียน การวัดผล การประเมินผลให้ พ่อ แม่ ผู้ปกครองได้รับทราบและพยายามหาแนวทางให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองเข้ามาร่วมดำเนินการ ด้วย

5. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมประเมินผล ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครองอาจมีมุมมองที่แตกต่าง อาจ นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นรวมทั้งอาจเสริมสร้างความเข้าใจ ความใกล้ชิดระหว่างบ้านกับโรงเรียน

6. โรงเรียนควรฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทพ่อ แม่ ผู้ปกครองกับโรงเรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครองรวมตัวเป็นเครือข่าย และประสานความร่วมมือจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยสนับสนุน การเรียนรู้

1.6 ปัญหาของการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่างๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นอาจมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและฝ่ายที่ไม่เห็นกับความคิดในเรื่องที่ต้องการ ดำเนินการ หรืออาจส่งผลในการก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ที่เสียผลประโยชน์จนทำให้มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของโครงการ นรินทรชัย พัฒนพงศา (2547, น. 23-27) ได้อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของการที่บุคคลไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ 6 ประการ ดังนี้

สาเหตุที่บุคคลไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เนื่องมาจากปัญหาจากฝ่ายที่ให้เข้าร่วม, ปัญหาจากฝ่ายที่จะไปร่วม, ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย, ปัญหาจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน ปัญหาจากการสื่อสารการเข้าใจกันไม่ดีพอ และปัญหาจากวิธีการที่ใช้ไม่เหมาะสม

1. ปัญหาจากฝ่ายที่ควรให้เข้าร่วม อาจเนื่องมาจาก

- 1) ไม่เคยชิน เนื่องจากทำให้ขาดความเป็นส่วนตัว ขาดความสะดวกสบาย
- 2) ทำให้มีคนอื่นเห็นพฤติกรรมการทำงานของตนเอง หรือทำให้ต้องมีความโปร่งใส

มากขึ้น จะทำการทบทวนหาผลประโยชน์ได้ยาก

- 3) ไม่เห็นความจำเป็น ที่ต้องมีผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน
- 4) คิดว่าฝ่ายอื่นไม่มีความรู้ที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ
- 5) คิดว่าฝ่ายอื่นๆ ด้อยกว่าฝ่ายตน
- 6) การยึดถือระบบอุปถัมภ์ โดยคิดว่าตนมีความดีความเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชา

ปัญหามีใช้ชาวบ้าน

- 7) มองเห็นว่าฝ่ายอื่นเป็นเสมือนวัตถุไม่มีชีวิตจิตใจ โดยคิดว่าจะเข้ามาร่วมหรือไม่

ก็แล้วแต่

2. ปัญหาจากฝ่ายที่ควรจะไปร่วม

- 1) ไม่ทราบเรื่องการเข้าไปมีส่วนร่วม
- 2) กลัวว่าเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วจะเสียเวลา
- 3) ไม่ทราบว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไร
- 4) กลัวว่าจะมีความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคม
- 5) เชื่อว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมมาจำเป็นสำหรับตน
- 6) เชื่อเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ได้รับการยอมรับ
- 7) มีอคติเป็นส่วนตัว อาจเนื่องจากไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง
- 8) รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ไม่ให้ความเป็นธรรม
- 9) การมีส่วนร่วมเป็นไปไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมไม่พอใจในบทบาท
- 10) อยากเข้าไปมีส่วนร่วมแต่มีแรงเสียดทานจากสังคมรอบด้าน จึงไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมได้

ส่วนร่วมได้

- 11) เข้าไปร่วมด้วยแล้วแต่ยึดประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

3. ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย

- 1) ต่างฝ่ายต่างไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นมีส่วนร่วม

2) การไม่ชอบรวมกลุ่มหรือไม่ชอบทำงานเป็นทีม

3) ชาวบ้านบางคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

4) ปัญหาจากการเอาเปรียบกันของแต่ละฝ่าย

4. ปัญหาจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน

1) ความขัดแย้งไม่ร่วมมือกันมีรากฐานจากแนวคิดที่แตกต่างกัน

2) การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ต้องมาจากพื้นฐานความสัมพันธ์เชิง

อำนาจ

3) การบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจจะไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

4) มีการคอรัปชั่นเกิดขึ้น

5. ปัญหาจากการสื่อสารการเข้าใจไม่ดีพอ

1) การมีส่วนร่วมจะเริ่มขึ้นเมื่อประชาชนได้รับข่าวสาร

2) การมีส่วนร่วมจะเพิ่มขึ้นไปยังกลุ่มต่างๆ มากขึ้น เมื่อต่างฝ่ายต่างมีข้อมูลใน

เรื่องนั้นๆ ใกล้เคียงกัน

3) ขาดข้อมูลพื้นฐานอย่างเพียงพอ

4) การขาดข้อมูลอย่างเพียงพออาจทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปโดยใช้

อารมณ์

6. ปัญหาจากวิธีการที่ใช้ไม่เหมาะสม

1) การริเริ่มโครงการต้องเริ่มที่ตัวปัญหา แล้วให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับปัญหานั้นโดยการร่วมอภิปราย แล้วกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ

2) การแสดงความคิดเห็นไม่ควรเป็นการพูดในที่ประชุมเพียงอย่างเดียว เพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ให้ความคิดเห็นหรือครอบครัวของบุคคลนั้นๆ ได้

3) ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐบาลให้มากขึ้น เช่น กรรมการโรงเรียน

4) การมีส่วนร่วมต้องให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงความคิดเห็นได้โดยเท่าเทียมและอยู่บนพื้นฐานที่เคารพซึ่งกันและกัน

5) ไม่ระบุให้ชัดเจนว่าฝ่ายใดมีส่วนร่วมแค่ไหน เพียงใด อย่างไร

6) ให้โอกาสเข้าร่วมในสถานที่และเวลาที่ไม่เหมาะสม ทำให้ประชาชนไม่สะดวกแก่การเข้าไปมีส่วนร่วม

ส่วน อรุณี หวดาล (2536, น. 72-75) ได้อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาว่าเกิดจาก

1. เนื่องจากในปัจจุบันผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้น จึงไม่มีเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา นอกจากนั้นยังมีสาเหตุอื่นที่มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ดังนี้

1) ผู้ปกครองพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น เนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีกับทางโรงเรียน

2) ผู้ปกครองต้องได้รับการกระตุ้นโดยการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

3) ผู้ปกครองที่พร้อมจะมีส่วนร่วมเมื่อโรงเรียนต้องการ ผู้ปกครองประเภทนี้ไม่ค่อยมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบโรงเรียนเป็นพิเศษ แต่ถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือหรือความร่วมมือในเรื่องใดที่สามารถช่วยได้ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ

4) ผู้ปกครองมีความยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนในด้านต่างๆ ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะชอบหรือสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

5) ผู้ปกครองที่ชอบและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือ หรือมีส่วนร่วม กับโรงเรียน ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในเรื่องต่างๆ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งการ และทำหน้าที่ในการวางแผนนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษา และไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาก็จะส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วย โดยสามารถสรุปสาเหตุของปัญหาในการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ดังนี้

1) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

2) การขาดเงินงบประมาณในการดำเนินงาน

3) ผู้บริหารเกรงว่าผู้ปกครองจะเข้ามาก่อให้เกิดความวุ่นวายในสถานศึกษา

4) ผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินงานให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษา

5) ผู้บริหารคิดว่าการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับตนเองและบุคลากรของโรงเรียน

3. ครู : เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง โดยสาเหตุของการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่เกิดจากครูดังนี้

1) ครูเกิดความไม่แน่ใจว่าผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใด มากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นครูยังเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองเมื่อผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

2) ครูเกรงว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากแนวคิดในการดูแลเด็กนักเรียนอาจจะมีความแตกต่างกัน

3) ครูเชื่อว่าการจัดกิจกรรมที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนจะต้องใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรมทำให้เสียเวลาในการวางแผนและการเตรียมการต่างๆ

4) ครูมีความกังวลว่าผู้ปกครองที่สมัครเป็นผู้ช่วยครูไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนเด็กมาก่อน อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากและกลายเป็นปัญหาในการเรียนการสอน

5) ครูเชื่อว่าผู้ปกครองบางคนไม่สามารถเก็บรักษาความลับได้ ดังนั้นจึงอาจนำข้อมูลบางอย่างของทางโรงเรียนหรือความลับของเด็กนักเรียนไปเล่าให้ผู้อื่นฟังได้

โดยสรุปเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมอาจกล่าวได้ว่า แนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอนตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจนกระทั่งถึงระดับขั้นของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ การมีส่วนร่วมนั้นอาจมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการดำเนินงานต่างๆ เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหากับผู้ที่เสียผลประโยชน์ จึงทำให้มีการแสดงออกในทางที่ไม่เห็นด้วย สาเหตุของการที่ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ นั้นอาจเนื่องมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน อาทิ ปัญหาจากฝ่ายที่ควรให้เข้าร่วม, ปัญหาจากฝ่ายที่ควรจะไปร่วม, ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย, ปัญหาจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน, ปัญหาจากการสื่อสารการเข้าใจกันไม่ดีพอและปัญหาจากวิธีการที่ใช้ไม่เหมาะสม ดังนั้นในการหาวิธีการในการแก้ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควรให้ประชาชนทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูลและบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ อย่างชัดเจนเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา สำหรับในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน โดยจะต้องให้ทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและชัดเจน ซึ่งฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา, ครูและผู้ปกครองนักเรียนจะต้องรับทราบถึงบทบาท และหน้าที่รับผิดชอบของตนเองเพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

จากรายงานวิจัยและบทความของนักวิชาการหลายๆ ท่านสามารถสรุปแนวคิดการมีส่วนร่วมได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

การดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ และสมาชิกทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนในการแสดงความคิดเห็น ร่วมได้รับผลประโยชน์มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในโครงการและนอกจากนั้นสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมที่ทำด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้หลายหมวดด้วยกัน ได้แก่ หมวดสิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย, หมวดการมีส่วนร่วมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, หมวดแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ, หมวดการมีส่วนร่วมโดยตรงและตรวจสอบการเมือง เป็นต้น

สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุง 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาโดยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพ่อ แม่ผู้ปกครองและชุมชน เป็นการมุ่งเน้นให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับพ่อ แม่ผู้ปกครอง และคนในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน และระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามศักยภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษานั้นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้หลายแนวทางด้วยกัน อาทิ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาโดยการเข้ามาเป็นผู้สังเกตการณ์, การมีส่วนร่วมในฐานะเป็นอาสาสมัครบุคลากรในสถานศึกษา และการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านบริหารจัดการ ได้แก่ การร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแล ร่วมตัดสินใจและวางแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่งสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สามารถกำหนดนโยบายการศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องต่อความต้องการของบุตรหลานของตนเองได้

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษานั้นก็อาจมีปัญหาก็ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้สถานศึกษาได้ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกิดจากผู้ปกครอง, ปัญหาที่เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือปัญหาที่เกิดจากครู ดังนั้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษาจึงต้องสร้างความเข้าใจและควรให้ทุกฝ่ายเห็นประโยชน์และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพในอนาคต

2. แนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษา

2.1 ความสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียน เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีศักยภาพในการแข่งขันกับผู้อื่นในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาสถานศึกษาย่อมจะต้องคำนึงถึงการบริหารสถานศึกษาและวิธีการในการบริหารให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยมีนักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความกับการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533, น. 29) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง การจัดระบบบริหารงานในโรงเรียนเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานในการบริหารการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะโรงเรียนคือหน่วยงานหรือระบบที่เล็กที่สุดในระบบบริหารการศึกษา การบริหารโรงเรียนจะมีความยุ่งยากซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนถ้าเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่การบริหารก็ค่อนข้างที่จะมีความซับซ้อนกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก

ถวิล มาตรเยี่ยม (2545, น. 23) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นแนวทางที่โรงเรียนใช้บทบาทและศักยภาพของตนเองหรือร่วมกับบุคคลอื่น หน่วยงานอื่น เพื่อกำหนดหลักการ ทิศทางและแนวการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อม เตรียมทรัพยากร จัดทำข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดกิจกรรม ในการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

จากคำจำกัดความที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยการกำหนดหลักการ ทิศทางในการดำเนินงาน เพื่อให้ระบบการบริหารเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนดไว้ นอกจากนั้นยังพบว่าขนาดของโรงเรียนก็มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเนื่องจากโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่การบริหารจัดการก็จะมีผลซับซ้อนที่ยุ่งยากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก เพราะโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน มีจำนวนครูมาก มีอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น การจัดการกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่จึงต้องมีการจัดการที่ดีเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพ

2.2 การบริหารสถานศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนนั้น รัฐได้มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เอกชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและให้บริการการจัดการศึกษาของเอกชนมีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีเอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาประเภทสามัญศึกษาทุกระดับ

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการและใช้เวลาในการเรียนทั้งหมด 6 ปี โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งปลูกฝังให้นักเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และมุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้

โรงเรียนเอกชนเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดสรรทรัพยากรให้ตรงกับเป้าหมายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เน้นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุง 2545 โดยในการบริหารสถานศึกษาเอกชน รุ่ง แก้วแดง (2531, น. 3) ได้กล่าวว่าการที่จะบริหารโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการได้อย่างมีคุณภาพมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับทราบถึงหน้าที่ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดและความสำคัญของงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจนและมีการเรียงลำดับความสำคัญของงานแต่ละชนิด โดยโรงเรียนเอกชนนั้นได้มีการกำหนดภารกิจของงานที่ต้องทำไว้ 6 ด้านด้วยกันคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานกิจกรรมนักเรียน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531, น. 8-15) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการกิจการในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนโดยกำหนดภารกิจการบริหารกิจการโรงเรียนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และให้โรงเรียนเอกชนบริหารงานตามภารกิจการ

บริหารโรงเรียน 6 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

2.3 ขอบข่ายหน้าที่งานตามภารกิจการบริหารสถานศึกษาเอกชน

1. ฝ่ายวิชาการ

1.1 งานหลักสูตร เป็นงานวิชาการที่มีความสำคัญทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการ การจัดการด้านการสอน วิธีการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนของ แต่ละรายวิชา ขอบข่ายของหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำวัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการจัดทำแผนการสอน การจัดเนื้อหาวิธีการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

1.2 งานการสอน เป็นงานวิชาการที่เป็นกิจกรรมหลักของโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียน เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ ขอบข่ายการสอน ได้แก่ การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ ผู้เรียน ด้านการสอนและการจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

1.3 งานนิเทศ เป็นงานที่ช่วยปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนให้บรรลุตามหลักสูตรที่กำหนดไว้และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของทางโรงเรียน โดยการ นิเทศการสอนเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลแล้วแต่ความเหมาะสม

2. ฝ่ายบุคลากร

ด้านฝ่ายบุคลากรเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โดยขอบข่ายการฝ่ายบุคลากรมีหน้าที่ใน การปกครองดูแลเรื่องกฎระเบียบ วินัยและด้านความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เกิด การเรียนรู้และเข้าใจในการรักษากฎเกณฑ์ต่างๆ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ โดยฝ่ายบุคลากรมีหน้าที่ในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้

2.1 ให้นักเรียนแต่งกายอย่างถูกระเบียบตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน

2.2 เพื่อให้นักเรียนมีกิริยามารยาทที่ดี การทำความเคารพพ่อ แม่ ครูและบุคคลอื่น ตามกาลเทศะ

2.3 ฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยที่ดี

2.4 ฝึกอบรมคุณธรรม วัฒนธรรม การจัดสวดมนต์ไหว้พระ

2.5 ฝึกอบรมการเป็นผู้นำที่ดี

2.6 การฝึกอบรมการเข้าแถวในการซื้อของก่อนและหลัง

2.7 การพูดจาที่สุภาพอ่อนน้อม

2.8 การฝึกการแสดงควมมีน้ำใจที่ดีต่อกันและกัน การมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ด้านการปกครองบุคลากร

งานบุคลากรเป็นหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกำลังคน การจัดบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียนให้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในส่วนที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี บุคลากรในโรงเรียนแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บุคลากรที่มีหน้าที่สอนหนังสือ ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ครูพิเศษ

2. บุคลากรที่ไม่มีหน้าที่สอนหนังสือ ได้แก่ พี่เลี้ยง พนักงาน ภารโรง
งานบุคลากรมี 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การแสวงหาบุคลากร คือ การวางแผน สรรหา คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ ตามหน้าที่ที่ทางโรงเรียนต้องการ

2. การบำรุงรักษาบุคลากร คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคคลโดยการใช้หลักแห่งความถูกต้องและมีความเป็นธรรม มีการจัดระบบสวัสดิการเพื่อให้เป็นเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาบุคลากร คือ การเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้งานที่ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อการปฏิบัติงาน

4. การให้พ้นจากงาน คือ การจัดบุคลากรให้พ้นจากภาระหน้าที่ตามที่ทางโรงเรียนกำหนดและวาระที่เหมาะสม

3. ฝ่ายธุรการและการเงิน

3.1 งานสารบรรณ คือ งานที่เกี่ยวกับหนังสือทางราชการ จดหมาย เริ่มตั้งแต่การเขียนร่าง การจัดพิมพ์ทำสำเนา การรับและส่งหนังสือทางราชการ

3.2 งานทะเบียนและรายงาน

งานทะเบียน คือ งานที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานต่างๆ ที่บันทึกไว้เพื่อใช้ในการค้นคว้าอ้างอิง และวางแผนการบริหาร

งานรายงาน คือ การนำเสนอเรื่องราว เอกสาร หนังสือทางราชการ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบข่าวสารและนำไปปฏิบัติตาม

3.3 งานรักษาความปลอดภัย กำหนดมาตรการป้องกันคุ้มครองทรัพย์สินของโรงเรียน

3.4 งานประชาสัมพันธ์ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

3.5 งานงบประมาณ คือ การวางแผนดำเนินการใช้เงิน โดยให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทางโรงเรียน

3.6 งานการเงินการบัญชี คือ งานที่เกี่ยวข้องกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การส่งเงิน ตลอดจนการตรวจสอบเงินทุกประเภท พร้อมทั้งการจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับเงินและสมุดบัญชี

3.7 งานพัสดุ คือ การจัดซื้อ การจ้าง การซ่อมแซม การบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ของโรงเรียน

4. ฝ่ายอาคารสถานที่

4.1 ทำหน้าที่ในการดำเนินการจัดสร้าง การวางแผน การควบคุมการก่อสร้าง การจัดตกแต่งอาคาร ตลอดจนการดูแลเรื่องการรักษาอาคาร

4.2 การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การวางแผนการใช้อาคารในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

4.3 การดูแลรักษาอาคารโดยการทำความสะอาดให้อาคารอยู่ในสภาพที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีหน้าที่ในการบำรุงและซ่อมแซมอาคารให้อยู่ในสภาพที่มีความพร้อมต่อการใช้งานได้ตลอดเวลา

4.4 การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เพื่อปรับปรุง วางแผนและแก้ไข ในการดำเนินการต่อไป

4.5 ทำหน้าที่ในการเสนอแบบการดำเนินการต่างๆ และรายการถึงการวางแผน การปรับปรุงและการต่อเติมโครงสร้างต่างๆ ของอาคาร ต่อผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการหรือครูใหญ่ เพื่ออนุมัติและพิจารณาให้ดำเนินการต่อไป

5. ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน

เป็นการดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางด้านการเรียนการสอนโดยตรงแต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาจริยธรรม พลานามัย ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การกล้าแสดงออกและสร้างเสริมความคิดริเริ่มและช่วยให้เกิดการ

ปลูกฝังความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตย มุ่งให้นักเรียนฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาให้นักเรียนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น สามารถแก้ไขปัญหาและหาวิถีทางที่จะขจัดกับปัญหาที่เกิดขึ้นมาได้

6. ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน

6.1 การจัดประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและสร้างความเข้าใจอันดีเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยการจัดทำเอกสาร จุลสาร สิ่งพิมพ์ แจกผู้ปกครองหรือการจัดทำป้ายประกาศข่าวสารของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

6.2 จัดบริการชุมชน ทางด้านวิชาการ อาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์

6.3 จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน

6.4 ส่งเสริมให้ครูได้พบผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิด

6.5 ส่งเสริมและสร้างความสามัคคีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา

6.6 การจัดนิทรรศการเพื่อแสดงผลงานของนักเรียน

6.7 การแข่งขันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

6.8 การจัดการแสดงของนักเรียนในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันเข้าพรรษา วันเด็กแห่งชาติ เพื่อให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออกต่อสาธารณชน และเพื่อเป็นการเชิญชวนให้ผู้ปกครองที่มีความสนใจได้เข้าร่วมกิจกรรม

6.9 ทำการจัดนำแหล่งวิทยากรชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการด้านการศึกษา เช่น การเชิญวิทยากรมาให้คำแนะนำ และให้ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเสริมทักษะของนักเรียน

จากหลักการของแนวคิดบริหารสถานศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ การบริหารสถานศึกษาเอกชนมีแนวทางในการบริหารจัดการ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ด้านงานวิชาการ, ด้านบุคลากร, ด้านธุรการและการเงิน, ด้านกิจกรรมนักเรียน, ด้านอาคารสถานที่และด้านสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมานั้น ถือเป็นภารกิจสำคัญของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเอกชนซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา โดยกำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด

3. แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา

หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การกระจายอำนาจการศึกษา เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับทุกฝ่าย เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาของแต่ละฝ่าย ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการศึกษาที่มีอยู่เดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา นอกจากนั้นยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

3.1 ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

ลิขิต ธีรเวคิน (2532, น. 10) ให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจไว้ว่า การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของประชาธิปไตย เนื่องจากประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบนคือ ระดับชาติ และโครงสร้างส่วนล่างคือ ระดับท้องถิ่น และการกระจายอำนาจทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ในด้านการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน การกระจายอำนาจมิใช่เป็นเพียงการให้โอกาสแก่ประชาชนและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในท้องถิ่นของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศด้วย

วันชัย ดนัยตโมนุท และ ไกร เกษทัน (2543, น. 5-6) กล่าวว่าว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษา เป็นการถ่ายโอน (Transfer) อำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) และความรับผิดชอบ จากศูนย์กลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปยังพื้นที่หรืออาณาเขตรอบๆ จากระดับบนไปสู่ระดับล่าง หรือจากระดับชาติไปสู่ท้องถิ่น เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

พินสุดา สิริธรรค์ (2545, น. 137) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การตัดสินใจทางการบริหาร และการจัด

การศึกษาจากหน่วยงานในส่วนกลางไปยังหน่วยงานระดับล่างหรือระดับผู้ปฏิบัติ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในท้องถิ่น และสถานศึกษา

โดยสรุป การกระจายอำนาจทางการศึกษา หมายถึง เป็นการจัดสรรอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจจากส่วนกลางสู่ส่วนต่างๆ ขององค์กรหรือระดับชั้นขององค์กร หรือระดับ ผู้ปฏิบัติการที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ การตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษา ด้วยตนเองโดยอยู่ในความรับผิดชอบและการกำกับจากส่วนกลางให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3.2 รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

สรรค์ วรอินทร์ และ ทิพวัลย์ คำคง (2545, น. 15-16) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษาว่า การกระจายอำนาจทางการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ การแบ่งอำนาจ การมอบอำนาจ การโอนอำนาจ และการให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชน ดำเนินการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 การแบ่งอำนาจ หมายถึง หน่วยงานส่วนกลางกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นตามสายงานการบังคับบัญชา หรือเป็นการแบ่งอำนาจของหน่วยงานระดับบนให้แก่หน่วยงานระดับล่างตามสายการบริหารขององค์กรนั้นๆ

3.2.2 การมอบอำนาจ หมายถึง หน่วยงานในระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่นหรือหน่วยงานเฉพาะกิจได้รับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจากส่วนกลางเพื่อดำเนินโครงการพิเศษ โดยมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการต่างๆ ด้วยตนเองแต่ความรับผิดชอบสูงสุดยังอยู่ที่ส่วนกลาง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การลงนามทำสัญญา เป็นต้น

3.2.3 การโอนอำนาจ หมายถึง ส่วนกลางกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเต็มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะอยู่เหนือการควบคุมของส่วนกลางโดยมีกฎหมายรองรับ มีอิสระในการบริหารจัดการด้วยตนเอง ส่วนกลางทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริมและควบคุมกำกับทางอ้อม

3.2.4 การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนดำเนินการ หมายถึง รัฐกระจายความรับผิดชอบ กิจกรรมสาธารณะให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนรับไปดำเนินการ เช่น สหกรณ์ สมาคมวิชาชีพ สหภาพแรงงาน และหอการค้า เป็นต้น

การกระจายอำนาจในทุกๆ รูปแบบนั้นไม่ว่าจะเป็น การแบ่งอำนาจ การมอบอำนาจ การโอนอำนาจ และการให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนดำเนินการ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจแบบใดก็ตามรัฐก็ยังคงทำหน้าที่รับผิดชอบและกำกับดูแลเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐกำหนดขึ้นและเพื่อให้การดำเนินการของทุกองค์กรมีทิศทางในการดำเนินงานเป็นรูปแบบเดียวกันในการพัฒนาประเทศ

3.3 หลักการของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเจตนารมณ์ในการที่จะเสริมสร้างให้เกิดความมีเอกภาพทางด้านนโยบายและมาตรฐานทางการศึกษา และเน้นแนวทางในการกระจายอำนาจทางการบริหารไปสู่หน่วยงานในระดับล่าง เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นจึงทำให้เกิดการปรับโครงสร้างทางด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ (พิณสุตา สิริรังศรี, 2545, น. 142)

1. ความมีเอกภาพด้านการศึกษา นโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ

หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูประบบบริหาร และการจัดการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการดำเนินงานดังนี้

1. การมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ หมายถึง ความเป็นเอกภาพในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีมาตรฐานและทิศทางในการจัดการศึกษาเหมือนกัน แต่เปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นเลือกวิธีดำเนินการที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง ส่วนกลางจะเพียงแต่กำหนดนโยบาย ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเท่านั้น

การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการได้หลากหลายด้วยตนเอง เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย

กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักการแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการศึกษานั้นถึงแม้ว่าจะให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐยังต้องทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย กล่าวคือ กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาได้กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (มาตรา 39) นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นโดยมีเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ประสานและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

3. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามหลักการทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) และเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

การกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาและการกระจายอำนาจให้กับสถานศึกษา กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากชุมชนและองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้

ประชาชน ตลอดจนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่สามารถเข้ามาเป็นกรรมการ ร่วมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประชาชน องค์กรและสถาบันสังคมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

4. การประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตรวจสอบได้ การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการประหยัด คุ่มค่า คำนึงถึงการดำเนินการที่ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการให้ได้ผลประโยชน์คุ่มค่าลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความสูญเปล่าในการจัดการ โดยจัดโครงสร้างสายการบริหารที่สั้นลงมีเพียงการบริหารระดับส่วนกลางและการบริหารระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้การกระจายอำนาจยังเปิดโอกาสให้มีอิสระในการใช้ทรัพยากรบนหลักการของความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตรวจสอบได้

ในการกระจายอำนาจทางการศึกษา ได้ปรับลดหน่วยงานให้มีขนาดเล็กเพื่อบริหารงานด้วยความมีประสิทธิภาพ ให้บังเกิดประสิทธิผลและปรับเปลี่ยนภารกิจจนทำให้ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานลงได้จำนวนมาก

5. ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นในการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีพื้นที่พอเหมาะและคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านปริมาณงานที่ใกล้เคียงกัน สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา

3.4 ขั้นตอนในการกระจายอำนาจ

เพื่อให้แนวทางของการกระจายอำนาจทางการศึกษาประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดขั้นตอนในการกระจายอำนาจการศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกัน ขั้นตอนในการกระจายอำนาจเมื่อพิจารณาจากการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (วันชัย ดนัยตโมนุท และ ไกร เกษทัน, 2543, น. 9-11)

1. ออกแบบระบบใหม่ ต้องมีการออกแบบระบบเสียใหม่ ตลอดทั้งมีการปรับโครงสร้างขององค์กรในส่วนกลาง

2. การกำหนดเขตพื้นที่ในการบริหาร ให้มีการกำหนดเขตพื้นที่ในการบริหารงานเสียใหม่ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยยึดหลักให้เกิดความเสมอภาคและสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ ตลอดทั้งเงื่อนไขทางการเมืองให้มากที่สุด มีการมอบอำนาจส่วนกลางไปยังระดับล่าง และสามารถจัดตั้งสำนักงานในระดับเขตพื้นที่ได้

3. มีการวางแผนในแต่ละเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ ทั้งแผนงาน โครงการ และงบประมาณ จัดทำนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และการพัฒนาบุคลากร

4. มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ในทางเทคนิคและด้านวิชาการ การมอบอำนาจเป็นไปเพื่อให้หน่วยที่รับมอบสามารถจะจัดการ ควบคุม นิเทศและประเมินผลบริการทางการศึกษาได้ซึ่งควรมีการระบุให้ชัดเจนว่าอำนาจหน้าที่ในเรื่องใดควรจะอยู่ในความรับผิดชอบระหว่างส่วนกลาง เขตพื้นที่ และสถานศึกษาอำนาจหน้าที่ควรพิจารณา ได้แก่ เรื่องหลักสูตร แผนการจัดการศึกษา แบบเรียน สื่อการเรียนการสอน การเทียบโอนความรู้หรือผลการเรียน การออกใบรับรอง การขึ้นทะเบียนทางวิชาชีพ และกิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพและรูปแบบการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ที่เป็นอยู่

5. งานที่ต้องจัดทำในรายละเอียดต่างๆ การอนุมัติ การแจกจ่ายสื่อ วัสดุการศึกษา และหนังสืออ่านประกอบสามารถดำเนินการแบ่งอำนาจตามความสอดคล้องและตามความต้องการของท้องถิ่น

6. การแบ่งอำนาจการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ในระยะสุดท้ายของการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารทางการศึกษาก็คือ การมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และเมื่อระบบต่างๆ ถูกวางไว้อย่างสมบูรณ์แล้ว การบริหารจัดการในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการจัดการรายละเอียดแนวการปฏิบัติต่างๆ การนำแนวทางทางไปสู่การปฏิบัติ และการควบคุมงบประมาณการศึกษาประจำปี

7. การประเมินผล อำนาจของส่วนกลางกับอำนาจที่แบ่งไปให้หน่วยปฏิบัติอื่นๆ ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมจะต้องนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกลไกการประเมินผลระบบการศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจในหน่วยที่ได้รับมอบอำนาจนั้นเป็นไปอย่างถูกต้อง

โดยสรุปแนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นการกระจายอำนาจความรับผิดชอบจากส่วนกลางไปยังส่วนพื้นที่หรืออาณาเขตรอบๆ โดยการกระจายอำนาจทางการศึกษานั้นอาจเป็นการให้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นต้องการ โดยการมีส่วนร่วมจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับทุกฝ่ายให้เกิดความชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการสถานศึกษา เพื่อให้สามารถร่วมกันในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

4. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เพราะการพัฒนาคนไทยชาตินั้นจะต้องมีการปูพื้นฐานในการพัฒนาคนเป็นสำคัญ ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงความต้องการประชาชนจึงเป็นแนวคิด หลักการสำคัญที่นำไปสู่วิธีการ และการปฏิบัติ ได้มีการบัญญัติให้มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ โดยปรับปรุงการศึกษาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 81 กฎหมายการศึกษาเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาได้มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายฉบับนี้ซึ่งเรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ” สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้กำหนดสาระเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้หลายประการและเน้นในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีหลักการของการปฏิรูปการศึกษา 3 ประการ คือ (ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ และคณะ, 2542, น. 24-26)

1. เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งหมด (Education For All)
2. การระดมทรัพยากรทั้งหมดเพื่อการศึกษา (All For Education)
3. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้การศึกษาสามารถแก้ปัญหาทั้งหมด (Education For Solving All Problems)

1. การศึกษาสำหรับคนทั้งหมด

โดยเป็นแนวทางการศึกษาที่มีการสำรวจว่าประชาชนมีการแบ่งออกเป็นกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่าใด มีความต้องการการศึกษาที่มีความเหมาะสมหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม

2. การระดมทรัพยากรทั้งหมดเพื่อการศึกษา

โดยทรัพยากรการศึกษาในที่นี้ไม่เพียงเฉพาะครูและโรงเรียนเท่านั้นแต่ใช้หลักการที่ว่าทุกคนเป็นทั้งครูและนักเรียน ดังนั้นการระดมทรัพยากรจึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย เช่น

ครอบครัวเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดโดยต้องสนับสนุนให้ทุกครอบครัวเป็นฐานทางการศึกษา, ชุมชนทั้งในชนบทและในเมืองเป็นแหล่งการศึกษาที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งและมีการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องพื้นที่, วัดเป็นทรัพยากรของสังคมควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ, ทรัพยากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการควร

ระดมเข้าร่วมจัดการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนอย่างมีความเชื่อมโยงกัน, สื่อมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์ต้องนำมาใช้เพื่อการศึกษา, ภาคธุรกิจเอกชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะการฝึกให้คิดเป็น ทำเป็นและมีความรับผิดชอบ และประชาคมเป็นทรัพยากรทางสังคมที่มีความสำคัญทางการศึกษา

3. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้การศึกษาสามารถแก้ปัญหาทั้งหมด

โดยการปรับการเรียนการสอนที่เน้นให้ท่องจำแต่ทำอะไรไม่เป็น คิดไม่เป็น จัดการไม่เป็น เปลี่ยนมาเป็นวิธีการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ทำให้คิดเป็น ทำเป็น จัดการเป็นเพื่อทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

4.1 แนวคิดหลักของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาศึกษาแห่งชาติประกอบไปด้วย 9 หมวด ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547, น. 5-45)

หมวด 1 บททั่วไป

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

หมวด 3 ระบบการศึกษา

หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา

หมวด 5 การบริหารและจัดการศึกษา

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

โดยเจตนารมณ์ของการจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึง 12 ปี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (วิชัย ต้นศิริ, 2547, น. 180-184)

1) เป้าหมายของการจัดการศึกษาด้านปริมาณ

1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยเป็นการยกระดับการศึกษาของเยาวชนให้ได้ถึง 12 ปี คือ การได้รับการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผลระยะยาวคือเมื่อเยาวชน

ศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งทางด้านสายสามัญและสายอาชีพแล้วจะทำให้มีแนวโน้มในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

1.2 การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยการกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี แต่ความจำเป็นอาจน้อยลงเนื่องจากมีการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีอยู่แล้ว

2) เป้าหมายด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค

โดยเป้าหมายด้านคุณภาพ คือ เน้นคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพทางการศึกษาดีตามไปด้วยและมีการกำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพเพื่อการดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังนี้

2.1 ปรับระบบบริหารส่วนกลางให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรฐาน

2.2 ปรับระบบประกันคุณภาพ โดยมีการจัดระบบการควบคุมใหม่ เรียกว่า ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

2.3 ระบบการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู การกำหนดไว้ในหมวด ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา 4 หลักการ คือ

1. จัดระบบการฝึกหัดครู และพัฒนาครูตลอดชีวิต
2. จัดระบบใบอนุญาตวิชาชีพครู และจรรยาบรรณของครู
3. จัดระบบองค์การบริหารบุคคลที่เน้นระบบการกระจายอำนาจ
4. จัดระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการให้เหมาะสม

2.4 ระบบการจัดสรรงบประมาณแบบใหม่

3) เป้าหมายการสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมและสังคมเรียนรู้

โดยอุดมการณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องการเห็น การจัดการจัดการศึกษาเพื่อทุกคน และทุกคนเพื่อการศึกษา (Education For All and All For Education) ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เปิดทางไว้กว้างขวางมาก โดยนอกจากจะส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาโดยรัฐจะทำหน้าที่ในการให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการเงินมากกว่าเดิมแล้วยังเปิดโอกาสให้แก่ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม สถาบันศาสนาสามารถจัดการศึกษาพื้นฐานได้ด้วย

4.2 ความจำเป็นของการปฏิรูปการศึกษา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543, น. 49-51) อธิบายเกี่ยวกับความจำเป็นของการปฏิรูปการศึกษาไทย ดังนี้

ประการที่ 1 ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงในสังคม เป็นระบบการเรียนการสอนที่ไกลตัวและเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย ละเลยวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ประการที่ 2 การเรียนการสอนของไทยเน้นการท่องจำ ทำให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ประการที่ 3 คุณภาพการเรียนต่ำ

ประการที่ 4 ยึดครูเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้อ่านหนังสือแล้วนำมาบอกแก่ผู้เรียน จึงทำให้มีการเปลี่ยนกระบวนกรเรียนรู้จาก “ครูเป็นศูนย์กลาง” เป็น “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

ประการที่ 5 การประเมินผล ไม่มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

ประการที่ 6 เป็นระบบการศึกษาแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง

ประการที่ 7 ผูกขาดการจัดการศึกษาไว้ที่โรงเรียน

ประการที่ 8 หลักสูตรการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรกลาง แม้จะมีการพัฒนาให้พยายามนำหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาใช้แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

ประการที่ 9 ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยผู้ปกครองมีหน้าที่ในการส่งลูกเข้าโรงเรียนเท่านั้น ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารหรือการจัดการเรียนการสอนแต่อย่างใด

โดยสรุป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาในหลายด้านด้วยกัน ซึ่งการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น เห็นได้จากการระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยให้สถานศึกษาร่วมกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับประโยชน์จากรัฐในการสนับสนุนให้ความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในความดูแล อาจกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจาก ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่าง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และโรงเรียนจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีการพัฒนาที่ดีในทุกด้าน โดยพ่อแม่จะต้องมีความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กในประเทศต่างๆ จึงมีองค์กรมากมายที่ให้ความรู้แก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง

5. โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 20,548 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองทั้งสิ้น 32 อำเภอ ด้านการศึกษาจังหวัดนครราชสีมามีการแบ่งเขต

พื้นที่การศึกษาออกเป็น 7 เขตพื้นที่ จากทั้งหมด 175 เขตพื้นที่การศึกษาของประเทศ โดยมีโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาของรัฐที่มีชื่อเสียงหลายโรงเรียนด้วยกัน สำหรับโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมามีจำนวนโรงเรียนมากเป็นลำดับ 3 ของภูมิภาค ซึ่งมีโรงเรียนเอกชนทั้งสิ้น 110 โรงเรียน รองมาจากจังหวัดเชียงใหม่มี 135 โรงเรียนและจังหวัดนครศรีธรรมราชมี 125 โรงเรียน ทั้งนี้โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมามีประวัติการก่อตั้งอย่างยาวนาน และมุ่งหมายในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพที่ดี

5.1 ประวัติโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา

โรงเรียนศิริวิทยากร เป็นโรงเรียนราษฎร์โรงเรียนแรก que เริ่มก่อตั้งขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา โดยก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2479 ผู้ก่อตั้งคือ นายวินทร์ ไกรฤกษ์ และได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2481 สถานที่ก่อตั้งโรงเรียน เลขที่ 90 ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในเวลานั้นมีนักเรียนจำนวน 27 คน ครู 2 คน และได้มีการพัฒนาและขยายโรงเรียนจนมีความเจริญเพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2527 ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 5,800 คน มีครูจำนวน 200 คน และได้มีการขายกิจการให้ผู้อื่นดำเนินการต่อ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนรวมมิตรวิทยาได้เป็นผู้เข้ามาซื้อกิจการและดำเนินการแทน

โรงเรียนเอกชนที่เปิดดำเนินการเป็นลำดับที่ 2 คือ โรงเรียนสุนทรวิธานุสรณ์ เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2485 โดยมีผู้รับใบอนุญาตคือ นายเตี้ย บุญญากร และล้มเลิกกิจการเมื่อ พ.ศ. 2517

โรงเรียนเอกชนที่เปิดดำเนินการเป็นลำดับที่ 3 คือ โรงเรียนสหวิทยา ผู้รับใบอนุญาตคือ นายเทพ ศรีโสภาส และล้มเลิกกิจการไปเมื่อ พ.ศ. 2499

โรงเรียนเอกชนที่เปิดดำเนินการเป็นลำดับที่ 4 คือ โรงเรียนมารีย์วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนของศาสนาคริสต์และมีบาทหลวงเป็นผู้รับใบอนุญาต เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2499 และเปิดดำเนินการกิจการจนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมามีการพัฒนา และได้รับการส่งเสริมให้เปิดดำเนินการกิจการเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกจากนั้นโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมายังได้มีการรวมกลุ่มกันและจัดตั้งเป็นสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์ (สมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน

5.2 การก่อตั้งสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครราชสีมา

การก่อตั้งสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ชื่อเดิม คือ สมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2522 มีผู้เริ่มการก่อตั้ง 3 ท่าน คือ

1. นายกอบกิจ เกิดกลาง
2. นายจรูญ ดวงศรี
3. นายศุภชัย จันทร์หล้า

โดยในการก่อตั้งครั้งแรกมีนายกสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์ คือ บาทหลวง ประยูร นามวงศ์ และมีคณะกรรมการดำเนินการจำนวน 15 คน สถานที่ในการก่อตั้งสมาคม คือ โรงเรียนมารีย์วิทยา เลขที่ 386 ถนนมุขมนตรี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

จุดมุ่งหมายของการก่อตั้งสมาคม

1. เพื่อเป็นการรวมกลุ่มโรงเรียนเอกชนให้เป็นหนึ่งเดียว
2. เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา
3. เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนที่มีขนาดเล็ก ซึ่งในสมัยนั้นโรงเรียนของรัฐบาลมีการขยายมากขึ้นจนกระทั่งมีผลกระทบต่อการดำเนินการกิจการของโรงเรียนเอกชน
4. เพื่อเป็นการตั้งโรงเรียนมัธยมเอกชน
5. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
6. เพื่อพัฒนาครูและบุคลากร
7. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
8. การจัดการอบรมครูผู้สอนในระดับก่อนประถม
9. การจัดการอบรมครูผู้สอนในระดับมัธยมโดยเน้นวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
10. การดูแลเรื่องการเงินสงเคราะห์

การดำเนินการของสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์ (สมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน) ในปัจจุบันมีสถานที่ตั้งคือ เลขที่ 211 หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีนายศุภชัย จันทร์หล้า เป็นนายกสมาคม หมายเลขโทรศัพท์ 044-351200, 044-351397

นโยบายของสมาคม

1. การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น งานวันการศึกษาเอกชน ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจัดในวันที่ 10 กุมภาพันธ์

2. เน้นการพัฒนางานด้านวิชาการ

3. การให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรม การเก็บข้อมูล PSI (ข้อมูลโรงเรียน), SP (เงินอุดหนุนการศึกษาเอกชน)

4. ดำเนินการดูแลโรงเรียนเอกชนทั้ง 7 เขต ให้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและควบคุมดูแลให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวง

โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการแบ่งกลุ่มโรงเรียนออกตามเขตพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 7 เขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และแบ่งกลุ่มตามประเภทของกิจการ ดังนี้

ตารางที่ 2.1

ทะเบียน กลุ่มโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ปี 2549

เขต	กลุ่ม	เขตอำเภอ	จำนวนโรงเรียน
1	1	เมืองนครราชสีมา	13
1	2	เมืองนครราชสีมา	13
1	3	เมืองนครราชสีมา, โนนสูง	13
1	4	เมืองนครราชสีมา ประเภทอาชีวศึกษา	7
2	5	เฉลิมพระเกียรติ, จักราช, โชคชัย, ห้วยแถลง, หนองบุญนา	11
3	6	ครบุรี, ปักธงชัย, เสิงสาง, วังน้ำเขียว	8
4	7	ปากช่อง	16
4	8	สีคิ้ว, สูงเนิน	8
5	9	ด่านขุนทด, ขามทะเลสอ, โนนไทย, พระทองคำ, เทพารักษ์, ขามสะแกแสง	7
6	10	บ้านเหลื่อม, บัวลาย, บัวใหญ่, แก้งสนามนาง, คง, สีดา	6
7	11	ชุมพวง, ลำทะเมนชัย, เมืองยาง, พิมาย, ประทาย, โนนแดง	8
รวมจำนวนโรงเรียน			110

นอกจากกลุ่มโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ ยังมีกลุ่มโรงเรียนเอกชนที่เปิดดำเนินการกิจการเรียนการสอนทางด้านสายอาชีพและเรียกเป็นชื่อกลุ่มว่า กลุ่มโรงเรียน 15(2) มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 147 โรงเรียน และมีหลักสูตรการเรียนการสอนเฉพาะของแต่ละโรงเรียน เช่น โรงเรียนสอนเสริมสวย, โรงเรียนสอนตัดเย็บเสื้อผ้า และโรงเรียนสอนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยโรงเรียนกลุ่มดังกล่าวนี้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นชมรมการศึกษาเอกชน 15(2) และเข้าร่วมกลุ่มกับสมาคมผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน

5.3 สถานการณ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในจังหวัดนครราชสีมา

โรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 110 โรงเรียน มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการในลักษณะของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากโรงเรียนในจังหวัดนครราชสีมา มีโรงเรียนของรัฐบาลหลายแห่ง โดยมีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,448 โรงเรียน ซึ่งมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ สำหรับด้านสถานการณ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนพบว่ายังไม่ได้มีกระบวนการของการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างจริงจังอาจเนื่องจากขนาดของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่อังงยังไม่มีก่อดังสมาคมผู้ปกครอง โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนหลายๆ แห่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากนั้นผู้ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงหรือเป็นนับหน้าถือตาของคนในสังคม ดังนั้น จึงก่อให้เกิดผลเสีย คือ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มซึ่งกลุ่มที่เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการนั้นบุตรหลานอาจไม่มีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาจึงไม่จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางแก้ไขให้กับสถานศึกษา ในทางกลับกันอาจจะมีผู้ปกครองกลุ่มอื่นที่ได้รับผลกระทบแต่ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ดังนั้นการจำกัดขอบเขตของผู้ปกครองเพียงกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดอาจไม่ใช่แนวทางที่ดีในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ต้องขยายความร่วมมือไปยังพ่อ แม่ ผู้ปกครองทุกคนให้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์ (2543, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา" ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน คือ ขั้นตอนการแต่งตั้ง

กรรมการการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการประชุมเพื่อดำเนินการ ขั้นตอนการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการกำหนดความเหมาะสมของผู้รับบริการ ขั้นสร้างรายละเอียดต่างๆ ของเนื้อหา ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเนื้อหา ขั้นตอนการนำเนื้อหาไปใช้มีส่วนร่วม

อนุพล มาธนะสารวุฒิ (2543, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่” ผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษาทั้งในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ผู้ปกครองมากกว่าร้อยละ 50 ต้องการมีส่วนร่วมในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน คือ การร่วมรับฟัง ร่วมคิด ร่วมประชุม นำปัญหาและความต้องการของชุมชนมาพัฒนาหลักสูตร ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้ปกครองร่วมรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมทำกิจกรรมและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังร่วมกับโรงเรียนและชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมสนับสนุนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อชุมชน ปัญหาที่พบคือ ผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจ และผู้ปกครองไม่มีความพร้อมหรือมีภาระมาก

วันเพ็ญ สอนรัตนชัย (2544, น. 85-91) ศึกษาเรื่อง “ความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาในทัศนะของผู้ปกครอง ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนนำร่องกระจายอำนาจบริหารจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ” บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษามากที่สุด ส่วนด้านความพร้อมต่อการเป็นกรรมการ ผู้ปกครองมีความพร้อมน้อยเนื่องจากมีปัญหาเรื่องเวลาและการประกอบอาชีพ การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานกับความรู้ต่อแนวคิดการกระจายอำนาจ ทัศนะต่อบทบาทการมีส่วนร่วมและระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ต่อแนวคิดกระจายอำนาจบริหารจัดการศึกษา ทัศนะต่อบทบาทการมีส่วนร่วมเกือบทุกด้านยกเว้นด้านบทบาทให้ข้อคิดภารกิจหลักสำคัญของโรงเรียนและความพร้อมต่อการเข้าร่วมเป็นกรรมการ มีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาที่ดูแลโครงการนำร่องการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ควรประชาสัมพันธ์แผนงานโครงการให้เป็นที่เข้าใจแก่ประชาชนทั่วไป ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อแนวคิด และแนวทางกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา

ศิรินทร์รัตน์ ทองปาน (2544, น. 132-143) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครองที่เป็นกรรมการโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการ

โรงเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของนักเรียน และศึกษาถึงรูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการโรงเรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้ (1) การพัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตร ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกำหนดหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และต้องการช่วยเหลือโรงเรียนในการนํานโยบายของโรงเรียนไปแจ้งให้ผู้ปกครองทั่วไปทราบเพื่อขอความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน (2) การพัฒนาด้านประสานงานและปรับใช้ทรัพยากร ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนโดยเป็นผู้ประสานงานและระดมความช่วยเหลือจากแหล่งทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (3) การพัฒนาบุคลากร ผู้ปกครองต้องการให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคลากรในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะต่างๆ แก่ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน (4) การพัฒนาด้านสังคมและกายภาพ ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนโดยเป็นผู้สนับสนุนทั้งวัสดุ สิ่งของและกำลังทรัพย์ ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยการเข้ามาเป็นกรรมการโรงเรียนเพื่อให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนและการเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยงานและกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเป็นวิทยากร มีข้อเสนอแนะว่าควรมีความชัดเจนในเรื่องนโยบายแนวทาง มาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดความร่วมมือแบบเพื่อนหรือหุ้นส่วนเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน

จุฑามาศ บุญอินทร์ (2545, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน" การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนนั้นชุมชนถือว่าอำนาจหน้าที่โดยตรงนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาอีกทั้งคณะครูมิได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เนื่องจากมีข้อจำกัดของระบบราชการและทัศนคติของครูที่มองว่าชุมชนมีความรู้น้อย กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นแบบผิวเผินผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน

รัตนา ชูศิริ (2545, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา" ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามลำดับจากมากไปน้อย คือ งานหลักสูตร งานหมวดวิชาและกลุ่มวิชา งานศูนย์คอมพิวเตอร์ งานห้องสมุด งานศูนย์ภาษา BELL งานการเรียนการสอน งานแนะแนว และงานวัดผลประเมินผล

อัจฉริยา วสุนิช (2545, น. 110-122) ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการเรียนของเด็กพิการ: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (สป.กทม.)" สามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) การมีส่วนร่วมในขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การร่วมประชุมเพื่อติดตามรับทราบผลการเรียน การให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็ก การร่วมสนับสนุนการเรียนร่วมและการร่วมบริจาควัสดุ เงินหรือสิ่งของ เพื่อสนับสนุนทางโรงเรียนโดยครอบครัวให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในขั้นนี้มากที่สุด (2) การมีส่วนร่วมในขั้นก้าวหน้า ได้แก่ การร่วมติดตามพัฒนาการของเด็ก ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปกครองคนอื่นๆ และการแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการ การจัดการเรียนร่วม การจัดโปรแกรมและกิจกรรมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ครอบครัวจะเข้าไปมีส่วนร่วมบ่อยครั้งหรือเพียงนานๆ ครั้งเท่านั้น (3) การมีส่วนร่วมในขั้นพัฒนา ได้แก่ การร่วมพิทักษ์สิทธิ์และให้โอกาสแก่เด็กพิการ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เหมาะสมและบรรจุในแผนการศึกษา การร่วมเป็นอาสาสมัคร เป็นวิทยากร เป็นผู้ช่วยครู ซึ่งครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นพัฒนาเลย ปัญหาที่ครอบครัวเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องเวลา การเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรการเรียนร่วมและขาดข้อมูลข่าวสารทำให้ครอบครัวไม่สามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนร่วมของเด็กพิการได้

สุธีรา จีระติวรา (2546, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "การพัฒนาคู่มือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย" ผู้ปกครองมีความต้องการให้มีการพัฒนาคู่มือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยผลการพัฒนาคู่มือพบว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 4 กิจกรรมคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน การสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านและการประเมินผลนักเรียน ด้านผลการประเมินคู่มือพบว่า ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจที่สูงกว่าก่อนการศึกษาคู่มือและเห็นว่าคู่มือมีประโยชน์สามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดกับผู้อื่น

เจนกานต์ พรหมสาขา ณ สกลนคร (2547, น. 69-71) ศึกษาเรื่อง "ทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและครอบครัวของนักเรียนต่อบทบาทของสถาบันครอบครัวในการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบน ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนหินโงมพิทยาคม อ.เมือง จ.หนองคาย" ด้านทัศนะของนักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ทราบวิธีการเรียนที่ดี ไม่มีสมาธิในการเรียนและไม่กล้าซักถามครูเมื่อสงสัยในบทเรียน ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถ้าบุคคลในบ้านส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันดี โดยทุกคนในบ้านมีความสามัคคีกัน พ่อแม่ให้ความยุติธรรมมีการแสดงความห่วงใยต่อกันและส่วนใหญ่ได้รับความไว้วางใจจากครอบครัวมีความคิดเห็นมากที่สุด ด้านทัศนะของนักเรียนต่อ

บทบาทของสถาบันครอบครัวในการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีทัศนคติที่แตกต่างกัน คือ ต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากครอบครัว ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของตน ด้านทัศนะของครอบครัวนักเรียนผู้ปกครองพบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเชื่อฟังอยู่ในโอวาทคบเพื่อนดี ตั้งใจเรียน พ่อแม่คิดว่าการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนของลูกนั้นทุกคนในครอบครัวต้องให้ความร่วมมือกันโดยเฉพาะนักเรียนที่กระทำผิดต้องกล้ายอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาแก้ไข

สมโชค ฤทธิ์จำรูญ (2547, น. 65-94) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดวังสะพุงพัฒนาราม อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย” สรุปผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (1) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า ความศรัทธาต่อสถาบันศาสนา ความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของท้องถิ่นกับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม (2) แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดวังสะพุงพัฒนารามก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มีแนวทางการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน อาทิ กิจกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมวันนัดพบผู้ปกครอง กิจกรรมการปฏิบัติธรรม (3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน มีปัญหาเรื่องระยะเวลาที่จำกัดในรูปแบบของกิจกรรมไม่เป็นในลักษณะทั้งภาคการศึกษา ปัญหาการดำเนินงาน ไม่มีงบประมาณจากภาครัฐอย่างชัดเจน ปัญหาการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในชุมชนไม่ทั่วถึงและใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร

จากการศึกษาผลงานวิจัยและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น เนื่องจากจะเป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของนักเรียน จากการศึกษาพบว่าการศึกษาที่สมาชิกในครอบครัวให้ความรัก ความอบอุ่นและเห็นความสำคัญของกันและกันจะช่วยลดปัญหาของนักเรียนในการกระทำผิด ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและมีส่วนช่วยในการพัฒนาแก้ไขพฤติกรรมต่างๆ ให้ดีขึ้นได้

นอกจากนั้นยังพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของการมีส่วนร่วมโดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อแนวคิดและหลักการต่างๆ ที่สำคัญโดยในการจัดการศึกษานั้นพ่อ แม่และผู้ปกครองสามารถที่เข้าไปมี

ส่วนร่วมได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการประชุมเพื่อเริ่มดำเนินการ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการกำหนดความเหมาะสมและวิเคราะห์ความเป็นไปได้

ผลการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างยิ่งและคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ ดังนั้น หากสถานศึกษาทุกแห่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาก็จะส่งผลให้ช่วยลดปัญหาและสามารถที่จะพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ผู้ศึกษาได้รวบรวมนำมาเป็นกรอบแนวความคิดสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองนักเรียน ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน และศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดของการศึกษา

